

Debatt: Barneoppdragelse

Odd Helge Lindseth

Den konforme barneoppdragelsen står fortsatt sterkt i Norge, men det er grenser for konformitet! Et svar til Kari Wærness: "De fleste nordmenn vil ha selvstendige, ikke lydige, barn" i Samfunnsspeilet 6/98.

I Samfunnsspeilet 6/98 kritiserer Kari Wærness undertegnede s artikkel i Samfunnsspeilet 1/98 om holdninger til barneoppdragelsen i Norge på 1990-tallet. Wærness' hovedpoeng er at tittelen på artikkelen er misvisende. Tittelen lød som følger: "*De fleste vil ha lydige, veloppdragne og ansvarsfulle barn*". Wærness mener derimot at en mer korrekt tittel burde ha vært: "*De fleste ønsker ansvarsfulle, selvstendige og veloppdragne barn*". Ifølge Wærness skal jeg ha forvekslet ly-

dighet og selvstendighet på listen over de mest populære egenskapene i den norske barneoppdragelsen. Wærness viser i den forbindelse til tabell 1 i artikkelen.

Jeg er svært takknemlig for at Wærness har tatt seg tid til å kommentere min artikkel. Poenget med overskriften var fra min side å vise til funnene i tabell 2, ikke til tabell 1 som Wærness leser artikkelen. I tabell 2 framgår det at *den konforme barneoppdragelsen*, med dens vektlegging av egenskaper som *lydighet, veloppdragenhet og ansvarsfølelse*, står markant sterkere i den norske befolkningen enn *den autonome barneoppdragelsen* med dens vektlegging av egenskaper som *selvstendighet, besluttsomhet og fantasi*. Hovedformålet med artikkelen var nettopp å studere holdningene til den konforme og autonome barneoppdragelsen i den norske befolkningen, slik den har blitt definert i tidligere forskning på området. Denne fordelingen framkommer altså av tabell 2. Det er selvfølgelig helt riktig som Wærness sier at de mest populære *enkelte egenskapene* som nordmenn verdsetter hos barn på 1990-tallet er *ansvarsfølelse, selvstendighet og veloppdragenhet*. Dette framkommer altså av tabell 1.

Jeg er for så vidt enig i at overskriften på artikkelen kan oppfattes som noe misvisende. Det kan være uklart om overskriften refererer til tabell 1 eller tabell 2. Dessuten er overskriften heller ikke helt presis i sitt forsøk på å oppsummere resultatene i tabell 2. I tabell 2 ble nemlig alle de som slutter seg til minst to av de tre konforme egenskapene, kategorisert som tilhengere av den konforme barneoppdragelsen. Dette betyr at de som slutter seg til den konforme barneoppdragelsen har nevnt minst to av de tre egenskapene *lydighet, veloppdragenhet og ansvarsfølelse* som viktige. Dermed kan man altså bli kategorisert som tilhengere av den konforme barneoppdragelsen uten å ha nevnt for eksempel *lydighet* som en viktig egenskap. En bedre overskrift kunne derfor vært: "*De fleste nordmenn ønsker konforme barn*". På den måten ville man kunne ha unngått forvirringen med hensyn til tabell 1, og overskriften ville ha vært mer i overensstemmelse med de forutsetninger og funn som blir rapportert i artikkelen. Overskriften på bladets forside må derimot stå for Samfunnsspeilets egen regning.

Dette vedrører problemer med operasjonaliseringen av holdninger til

Tabell 2¹: Holdninger til autonomi og konformitet i barneoppdragelsen. Prosent (N)

Verdi	Autonomi	Konformitet
0: Ingen egenskaper nevnt som viktig	6	2
1: En av tre egenskaper nevnt som viktig	39	23
2: To av tre egenskaper nevnt som viktig	46	56
3: Alle tre egenskaper nevnt som viktig	10	20
Sum	101	101
(N)	1 127	1 127

¹ Tabellnummereringen er beholdt fra Lindseths artikkel i Samfunnsspeilet 1, 98. Kilde: Verdiundersøkelsen 1996, Statistisk sentralbyrå

barneoppdragelse. Den konforme og den autonome barneoppdragelsen er begge teoretiske konstruksjoner som er forsøkt operasjonalisert empirisk. I Verdiundersøkelsene ble det *ikke* spurt direkte om nordmenn i hovedsak vektlegger "egenskaper som lydlighet, veloppdragenhet og ansvarsfølelse", *eller* "egenskaper som selvstendighet, beslutsomhet og fantasi". I Verdiundersøkelsene fikk man i stedet muligheten til å velge fritt fra en liste på 11 ulike egenskaper (jf. rammen "Datamaterialet" i artikkelen). Grupperingen av de enkelte egenskapene som konforme eller autonome ble gjort på grunnlag av tidligere forskning.

I analysen av data fra Verdiundersøkelsene ble det fra min side forsøkt å ikke fokusere for sterkt på enkeltindikatorer, men heller forsøke å avdekke et mønster blant grupper av enkeltindikatorer. Ved å konstruere de to målene for holdninger til konform og autonom barneoppdragelse ble det forsøkt å lage to mer valide mål på holdninger til barneoppdragelse enn det studiet av enkeltegenskaper kunne gi.

Wærness kommer i sin kommentar med forslag til flere interessante problemstillinger som er svært relevante å følge opp i senere forskning. Wærness stiller blant annet spørsmål om enkelte oppdragelsesidealer er på vei ut, mens andre får en mer allmenn tilslutning i det norske samfunnet. Det er god grunn til å tro nettopp dette. En antydning av en slik trend finner vi i tabell 4 i artikkelen. Der ser vi at selv om den autonome barneoppdragelsen står spesielt svakt blant de eldste, står den konforme barneoppdragelsen relativt sett sterkt i alle aldersgrupper (selv om den står sterkest blant de eldste). Skal vi forsøke å spå om framtiden ut fra dette, er det altså mye som tyder på

at motstanden mot den autonome barneoppdragelsen sakte vil forsvinne ettersom de eldste generasjonene av i dag dør ut. Den konforme barneoppdragelsen vil derimot fortsatt stå høyt i kurs i størstedelen av den norske befolkningen. Dette er under forutsetning av at vi ikke blir mindre autonome og mer konforme i våre holdninger til barneoppdragelsen i løpet av livsløpet etter hvert som vi blir eldre. Den autonome barneoppdragelsen vil fortsatt stå høyt i kurs i framtiden også med bakgrunn i det stadig økende utdanningsnivået i det norske samfunnet.

Wærness har også et godt poeng når hun sier at de enkelte egenskapene som blir studert, kan ha flere ulike og ofte motstridende betydninger for folk. Dette er et problem som man stadig står overfor i kvantitativ forskning. Temaet er selvfølgelig svært godt egnet til videre forskning: Hva mener egentlig nordmenn når de ønsker seg lydlige barn? Er det flere måter å forstå lydlighet på? Når viker lydlighetsidealet for andre ideal for barneoppdragelse? Dette er viktig å få klarlagt, særlig med tanke på at mye av oppdragelsen av våre barn skjer utenfor hjemmet, det vil si i barnehage, skole og blant jevnaldrende. Er det slik at foreldre og førskolelærere virkelig er enige i hva som er viktige egenskaper for barna å lære?

Wærness sier til slutt i sin kommentar at dimensjonene individualisme/kollektivism eller egoisme/altruisme er viktigere enn konformitet/autonomi for å kunne få innsikt i ulike barneoppdragelsesidealer. Det er helt klart at konformitet/autonomi ikke nødvendigvis er den eneste eller den viktigste dimensjonen for å kunne forstå nordmenns barneoppdragelses-

idealer. Her bør det foretas mer forskning for å avdekke nærmere relevansen av å studere dimensjonen konformitet/autonomi i barneoppdragelsen i forhold til andre dimensjoner, blant andre de Wærness har pekt på. Men for å kunne studere dette og de forslag som Wærness kommer med i sin kommentar, trenger vi bedre data enn det Verdiundersøkelsene kan tilby.

Odd Helge Lindseth

er høgskolelektor ved Høgskolen i Hedmark, Avdeling for lærerutdanning.